

Εισήγηση στο 12^ο Πανελλήνιο Συνέδριο Ψυχολογικής Έρευνας (Μάιος, 2009)

Η ΠΟΙΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΣΧΕΣΗΣ ΓΟΝΙΟΥ-ΠΑΙΔΙΟΥ ΚΑΙ Η ΧΡΗΣΗ ΤΩΝ ΜΜΕ

Μπετίνα Ντάβου, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Κατερίνα Σπετσιώτου, Πανεπιστήμιο Αθηνών

Παναγιώτα Βορριά, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης

Τα μέσα

- μέσω της *παρουσίας* τους στο σπιτικό και
 - μέσω των *περιεχομένων* τους
- επηρέαζουν τη ζωή της οικογένειας

Πώς, όμως, η οικογένεια τα εμπλέκει, ηθελημένα ή αθέλητα, στην επικοινωνία και τις σχέσεις των μελών της και γιατί;

Τα μέσα

- Προϋπάρχουν στο οικογενειακό πλαίσιο του παιδιού
- Εντάσσονται στα επικοινωνιακά σχήματα των γονιών

Π.χ. η **τηλεόραση** χρησιμοποιείται

- ✓ για να βρεθούν τα μέλη μαζί ή να ξεφύγουν ο ένας από τον άλλο
- ✓ ως βάση για συζήτηση ή για να αποφύγουν να μιλήσουν
- ✓ ως πηγή σύγκρουσης ή τρόπος αποφυγής της

Το είδος των προγραμμάτων που προτείνουν οι γονείς στα παιδιά σχετίζεται με ορισμένες παραμέτρους της γονεϊκής σχέσης

- Προγράμματα ειδικά σχεδιασμένα για παιδικό κοινό –
Γονείς που παρέχουν κατάλληλα παιχνίδια και πλούσια ερεθίσματα, στοργικοί και προσεχτικοί
- Κινούμενα σχέδια και αμιγώς ψυχαγωγικά προγράμματα –
Οικογένειες με χαμηλότερα επίπεδα ερεθισμάτων και στοργής

(Murphy et al., 1991)

Τηλεόραση:

Ο τρόπος με τον οποίο εμπλέκεται στη ζωή της οικογένειας σχετίζεται με παραμέτρους της σχέσης γονιού παιδιού

Διαδίκτυο:

Η χρήση του σχετίζεται, κυρίως στους εφήβους, με τάσεις κατάθλιψης και απομόνωσης, δηλαδή με παραμέτρους συναισθηματικές που, πιθανόν, συνδέονται με την ποιότητα των σχέσεών τους

(Kraut et al., 1998)

**Η εμπλοκή των παιδιών με τα κάθε είδους μέσα
συνδέεται με την ποιότητα της σχέσης που έχουν
αναπτύξει με τους γονείς τους;**

Ποιότητα της σχέσης γονιού – παιδιού

Μεταβλητές που επηρεάζουν το γονεϊκό ρόλο

- ✓ Ποιότητα της σχέσης του ζευγαριού
- ✓ Προσωπικότητα και μορφωτικό επίπεδο γονιών
- ✓ Ηλικία, φύλο και προσωπικότητα του παιδιού
- ✓ Εργασία και οικονομική κατάσταση
- ✓ Κοινωνικά συστήματα υποστήριξης

(Weinraub & Wolf, 1983, Dopkins et al., 2003, Lauterbach et al., 2007)

Η θετική εξέλιξη στην εφηβεία και την ενήλική ζωή συνδέεται με:

- Φροντίδα και απόκριση στις ανάγκες του παιδιού
- Ανοιχτή επικοινωνία
- Στοργικές σχέσεις
- Ελάχιστη σύγκρουση

Κατά την αλληλεπίδραση του παιδιού με το γονιό, η σχέση που διαμορφώνεται αποτελεί μια από τις πρώτες εμπειρίες επικοινωνίας και η συμπεριφορά του γονιού αποτελεί σημείο αναφοράς για το παιδί.

Στάση του γονιού – συμπεριφορά

Αντικατοπτρίζει την ποιότητα της σχέσης

Στοργική – υποστηρικτική ή εχθρική – αδιάφορη

Ανταπόκριση και ευαισθησία - ισχυρός δεσμός και ασφαλής βάση για εξερεύνηση, θετική αυτοεικόνα, αυτορύθμιση

(Ainsworth et al. 1978, Bowlby 1988, Sroufe, 1990)

Ασφαλής δεσμός - γνωστική, κοινωνική ανάπτυξη (Sroufe et al., 1983)

Στοργή, υποστήριξη και αποδοχή - προσαρμοστικότητα

(Werner & Smith, 1992), Papp et al. 2005, O' Connor et al., 2006)

Στάση του γονιού – συμπεριφορά

Σύνδεσμος

- ✓ Δημιουργία κλίματος εμπιστοσύνης, υποστήριξη, προστασία, ενθάρρυνση που επικοινωνούνται λεκτικά και μη λεκτικά
- ✓ **Εγγύτητα**, φροντίδα, ικανοποίηση, κατανόηση, αγάπη, προσοχή
(Blum & Rinehart, 1997)
- ✓ Κοινές δραστηριότητες, **καθημερινότητα**
(Benard & Marshall, 2001)

Στάση του γονιού – συμπεριφορά

Θετικές συμπεριφορές

Αγκαλιά, στοργικό άγγιγμα, έπαινος, γέλιο-χαμόγελο, λεκτική έκφραση ενθουσιασμού, αστεία, έκφραση αγάπης και ενδιαφέροντος, συναισθηματικός αυθορμητισμός/ελευθερία, υποστηρικτικότητα, διευκολυντικές συμπεριφορές

Αρνητικές συμπεριφορές

Καυγάδες, προσβολές, χαρακτηρισμοί, αρνητικές εκφράσεις προσώπου, πειράγματα, κλάμματα, άγχος και ένταση, θυμός, εχθρικότητα, σύγκρουση, αρνητισμός

Σημαντικές διαστάσεις της σχέσης γονιού παιδιού

Εμπλοκή

Χρόνος που δαπανούν οι γονείς σε κοινές δραστηριότητες με το παιδί

Βαθμός εμπλοκής σε τομείς – κλειδιά της ζωής του

Θετική εμπλοκή – ισχυροποίηση δεσμού και αίσθησης ασφάλειας και προσωπικής αξίας

Σημαντικές διαστάσεις της σχέσης γονιού παιδιού

Πειθαρχία

Καταλληλότητα οικογενειακών κανόνων

Συνέπεια στην εφαρμογή τους

Ευδιάκριτα όρια και σεβασμός αυτονομίας

(αυστηρός τύπος γονέα) –

κοινωνική ευθύνη, αυτορύθμιση, αυτονομία, σχολική επιτυχία, ψυχοκοινωνική ανάπτυξη

Ευαισθησία και ενσυναίσθηση

Διαχείριση κακής συμπεριφοράς

(στοργή, υπερπροστατευτικότητα, άγχος)

Η εμπλοκή των μέσων

Παρεμβαίνουν στην αλληλεπίδραση της οικογένειας

Η πρώτη επαφή του παιδιού με τα μέσα πραγματοποιείται στο πλαίσιο της οικογένειας

Τηλεόραση: ο «τρίτος γονιός»– παράγοντας κοινωνικοποίησης
(Steyer, 2002)

Ενοχοποιούνται για χαμηλή σχολική επίδοση, ελλειματική προσοχή, άγχος, παχυσαρκία

Η εμπλοκή των μέσων

«Από τη στιγμή που η νέα μητέρα θηλάζει το παιδί της μπροστά στην ανοιχτή τηλεόραση, η απόλαυση του θηλασμού και για τους δύο συνδέεται με τον τηλεοπτικό ήχο στο υπόβαθρο...αυτό το ηχητικό πλαίσιο αποτελεί ψυχολογικό «θόρυβο», υπό την έννοια ότι εισβάλλει στο συντονισμό του ζεύγους μητέρας-βρέφους που θεωρείται καθοριστικός για την εδραίωση του σχήματος του «υπάρχειν μαζί», δηλαδή μιας θεμελιώδους εμπειρίας που εγγράφεται και καθορίζει την ανάπτυξη των στενών διαπροσωπικών σχέσεων σε όλη τη διάρκεια της ζωής»

(Ντάβου, 2005)

Η εμπλοκή των μέσων

Χρήση των μέσων και συμπεριφορά γονέων :

- δεν έχουν συναίσθηση του ψυχολογικού «θορύβου»
- δεν ελέγχουν αρκετά το συνολικό χρόνο θέασης
- είναι παρεμβατικοί σε σχέση με το περιεχόμενο της τηλεόρασης
- παρουσιάζονται αμφιθυμικοί

Η εμπλοκή των μέσων

Πειθαρχία

- οι παραδοσιακοί τρόποι επιβολής πειθαρχίας δεν έχουν πλέον ισχύ
- πλήρως εξοπλισμένα παιδικά δωμάτια - άφθονη ψυχαγωγία, πληροφόρηση και κοινωνική αλληλεπίδραση

Η εμπλοκή των μέσων

Σύγκρουση

- σε σχέση με το χρόνο παρακολούθησης αλλά και την επιλογή προγράμματος
- επιλέγουν τη σύγκρουση για την τηλεόραση παρά για σημαντικότερα ζητήματα (Goodman, 1983)
- «επιστράτευση» μέσων για την κάλυψη ελλείψεων, συγκρούσεων και προβλημάτων

Η εμπλοκή των μέσων

Υπερβολική χρήση

- παραμέληση συναισθηματικών και φυσικών αναγκών
- επηρεασμός αλληλεπίδρασης και επικοινωνιάς – ψυχικά «οφέλη» του μέσου
- περιορισμός λεκτικής επικοινωνίας

Στόχος:

**η δημιουργία εργαλείου που θα συσχετίσει
παραμέτρους της σχέσης γονιού – παιδιού**

**(τύπος δεσμού, ύφος άσκησης γονεϊκού ρόλου,
χαρακτηριστικά γονιού)**

με τη χρήση των μέσων στην οικογένεια